

MÜTEŞABİH AYETLER: BİLİŞSEL PSİKOLOJİK SANAT ESERLERİ

- Allegorical Verses: Cognitive Psychological Work of Arts -

Yüksek Kimyager-Mehmet Emin ŞEKER

Celal Bayar Üniversitesi Kimya Bölümü Doktora Öğrencisi
Dokuz Eylül Üniversitesi Felsefe ve Din Bil. Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi
mehmetemin_seker@hotmail.com

Abstract *The Qur'an contains verses that are entirely clear and verses that are not entirely clear/allegorical ones. In this study, the verses that are not entirely clear have been examined. The importance of conceptual and cognitive psychological structures in these verses has been emphasized. It is asserted that the verses in question are work of art. The verses that we think that they are not entirely clear are methodologically examined and the description of their meanings are tried to be interpreted in the light of latest scientific findings. Consequently, some guidelines are proposed in order to make some comments on them.*

Key Words: *Qur'an, Not Entirely Clear Verses, Cognitive, Psychological, The Rock(15) 16-18, The Rangers(37) 6-10*

Bilindiği gibi Kur'an-ı Kerim'de Muhkem ve Müteşabih olmak üzere iki tür ayet olduğu kabul edilmektedir. Muhkem ve Müteşabih ayetler için Mutezile Kelamcısı Kadı Abdülcebbar şunları söylemektedir:

‘Muhkem zahiriyle manası, anlamı açık olarak anlaşılabilen; müteşabih ise, zahirinden manası tam olarak anlaşılamayan, bundan dolayı da anlaşılması için herhangi bir delile ihtiyaç duyulan ayetlerdir.’¹

Bu delil müteşabih durumundaki aynı ayette ya da aynı suredeki başka bir ayette ya da Kur'an'ın başka bir suresindeki başka bir ayette bulunmaktadır.² Yani muhkem ayetler anlamı açık olan yorumlanmaya ihtiyaç duymayan ayetlerken müteşabih ayetler örfî kullanım veya dil yapısından kaynaklanan bir sebepten dolayı, zahiri olarak ifade ettiği anlamın dışında başka bir anlama hamledilmeyi gerektiren lafız-kelime veya ifadelere denilmektedir.³

Kur'an'da müteşabih ayetlerin ilimde uzman olanlar tarafından anlaşılabilceği belirtilmiştir:

‘Sana bu kitabı indiren O'dur. Bunun ayetlerinden bir kısmı muhkemdir ki, bu ayetler kitabın anası (aslı) demektir. Diğer bir kısmı da müteşabih ayetlerdir. Kalplerinde kaypaklık olanlar sırf fitne çıkarmak için, bir de kendi keyiflerine göre

¹ Özcan Taşcı, Şaban Ali Düzgün v.dğr., Kelam El Kitabı, Edidör: Şaban Ali Düzgün, Grafiker Yayınları, Ankara 2012 ,sayfa 395

² Taşcı v dğr.,s Kelam El Kitabı, ,sayfa 395

³ Taşcı v dğr., Kelam El Kitabı, sayfa 395.

*te'vil yapmak için onun müteşabih olanlarının peşine düşerler. Halbuki onun te'vilini Allah'dan ve de ilminde uzman olanlardan başkası bilmez. İlminde uzman olanlar, "Biz buna inandık, hepsi Rabbimiz katındandır" derler. Üstün akıllılardan başkası da derin düşünmez."*⁴

Mâtürîdî de müteşabih ayetlerin anlaşılması konusunda bazı farklılıklar olsa da benzer düşüncüyü savunmaktadır. Mâtürîdî'ye göre, müteşabih ayetlerin anlamları tam olarak bilinmemekle birlikte, ilim sahipleri tarafından muhkem ayetlerin ışığında bazı manaları bilinebilmektedir. Bundan dolayı Mâtürîdî'ye göre, alimler muhkem ayetlere dayanarak müteşabih ayetleri yorumlamalıdır.⁵ Ancak bu şekilde bu tür ayetlerin anlamları en güzel şekilde anlaşılabilir olur.⁶ Mâtürîdî'ye göre müteşabih ayetlerin Kur'an'da bulunmasının iki hikmeti vardır. Birincisi, insanların meraklanmalarını sağlayarak, tefekküre ve incelemeye yöneltmek, ikincisi ise ilim sahipleri ile ilim sahibi olmayanların farkını göstermektir.⁷ Sonuç olarak Kur'an'da müteşabih olarak adlandırılan ayetlerin bize göre de elbette manaları vardır ve anlaşılabilir diye indirilmişlerdir.⁸ Sorun şudur ki bu ayetler nasıl anlamlandırılacaktır ya da neden bazıları anlamlandırılmamaktadır?

Kur'an'da bazı ayetler bizi şaşkınlığa uğratmaktadır; öyle ki bazıları hem eski zamandaki insanlara, hem de bu zamandaki insanlara bir şeyler anlatmaktadır. Ama ayetlerin içerdiği kavramlar değişmektedir. Bazı ayetler ise o zamanın insanı için anlaşılabilir bir anlam taşımazken günümüz insanlarını şaşkına çevirecek ifadeler içermektedir. Tüm bu şekillere ilişkin örnekler vereceğiz; ancak bu örneklere geçmeden önce konumuz açısından önemli olan Algı Psikolojisi hakkında bazı bilgiler vermemiz gerekmektedir.

Çok karıştırılan 'Duyum' ile 'Algı' kavramlarının farkını belirterek başlamak bazı sorunların ortaya çıkmasını önleyecektir. Bir rengi, bir sesi veya bir sıcaklığı duyumsarken zihnimiz tamamen edilgen (pasif) durumdadır.⁹ Bu süreçler tamamen fizyolojik düzeyde gerçekleşir. Deneysel psikologların bilişsel kanadında yer alan kuramcılara göre algı, duylardan gelen verilerin zihinsel yapımız tarafından seçilmesi, organize edilmesi ve yorumlanması olarak anlaşılmaktadır. Yani görsel, işitsel ve diğer algılar duylardan farklı olarak, beynin etken işlevlerini gerekli kılar.¹⁰

Algı süreçlerinin zaman zaman karışık ve gizemli bir hal almasının nedenlerinden biri, sahip olduğumuz dünya bilgisini bilincinde olmasak da bir

⁴ Ali İmran Suresi 7. Ayet

⁵ Taşcı v dğr., Kelam El Kitabı , sayfa 397

⁶ Taşcı v dğr., Kelam El Kitabı , sayfa 397.

⁷ Taşcı v dğr., Kelam El Kitabı , sayfa 397.

⁸ Ali İmran Suresi 7. Ayet bu durumu açıkça ifade etmektedir

⁹ Murat Baç, Epistemoloji, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2012, sayfa 132

¹⁰ Baç, Epistemoloji, sayfa 132.

şekilde algının nesnelere uygulamamızdır.¹¹ Bir başka deyişle varsayımlarımız ve inançlarımız algı süreçlerinin içine sıklıkla dahil olmaktadır.

“Dahası, bir nesneye bakarken içinde bulunduğumuz ‘beklentiler’ de algımızı etkiler. 20. Yüzyılda J. Gibson gibi deneysel psikologlar algının özellikle bu yönünü vurgulamışlar ve algısal süreçlerin önemli bir oranda yukarıdan-aşağıya (yani genelden-tikele veya varsayımdan-olguya) diyebileceğimiz bir özellik taşıdığını savlamışlardır. Bu görüşü savunanların kuramını güçlendiren bir olgu şudur: Algının ‘anlamsal bir bağlama oturması’ durumunda tanımlama ve anlama işlevimiz daha başarılı bir hale gelir. Örneğin karmaşık bir el yazısı ile yazılmış bir metinden seçilerek alınmış tek bir harfi tanımlamak zor olsa da, o harf bir cümle içindeyken algılanıyorsa daha kolayca tanımlanabilir. Böyle durumlarda bağlamsal dünya bilgisi (yani genel olan) algının nesnesini (yani özel durumu) tanımlamada işlevsel olmaktadır. Eğer algının yukarıdan aşağıya bir yönü bulunuyorsa, bunun anlamı, dünyanın yapısına dair bilişsel sistemimizin sahip olduğu varsayımların algı süreçlerini etkileyip belirleyebileceğidir.”¹²

Bağlam etkileri ve yukarıdan aşağıya işlemleri aynı zamanda harfler ve kelimelerde de oluşur ve okumanın büyük bir bölümünü kapsar.¹³ Hem metinde yaptığımız göz sabitlemelerinin sayısı hem de bu sabitlemelerin süresi, metin hakkında ne kadar çok şey bildiğimiz ve bundan dolayı başvurduğumuz yukarıdan aşağıya işlemler miktarından etkilenir.¹⁴ Materyal tanıdık olmadığı zaman çok az yukarıdan-aşağıya işlemleri mevcuttur. Bu tür durumlarda edatlar ve yabancı dillerdeki artikeller dışındaki her kelimeye odaklanma eğiliminde oluruz.¹⁵ Materyal tanıdık oldukça, önceki bilgilerimizi konuyla ilgilenecek için getirebiliriz ve odaklanmalarımız kısılır ve sıklıkları azalır.¹⁶

“Yukarıdan aşağıya işlemleri, şartların yokluğunda, hatta girdi yeterince aralıklı veya niteliği bozuk olduğunda dahi oluşur. Bir arkadaşımızın dairesinde karanlık mutfağa girdiğimizi ve köşede ufacık bir kara nesne gördüğümüzü varsayın. O nesnenin arkadaşımızın kedisi olduğunu düşünebilirsiniz, ancak algısal girdinin niteliği sizi kandırarak kadar bozuktur. Bu nedenle kedinin, kuyruğu gibi belli bir özelliğini düşünürsünüz ve eğer bu gerçekten bir kediye, bu özelliğin bulunma ihtimali olan nesnedeki bölgeye seçici olarak dikkat ederiz. Bu süreç yukarıdan aşağıya doğrudur çünkü sonrasında görsel girdiyle birleşen bir beklentiyi gerçekleştirmek için özel bir bilgiyi kullanırsınız (kedilerin kuyrukları olduğu gerçeği). Bu tür durumlar günlük yaşamda yaygındır. Bununla birlikte bazen, girdinin niteliği çok bozuktur ve oluşturduğumuz beklentiler belirtiden uzaktır.

¹¹ Ba, Epistemoloji, sayfa 133.

¹² Ba, Epistemoloji, sayfa 133.

¹³ Edward E. Smith v.dğr. Psikolojiye Giriş, Çev.Öznur Öncül, Deniz Ferhatoğlu, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2012, sayfa 169.

¹⁴ E. Smith v.dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 169.

¹⁵ E. Smith v.dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 169.

¹⁶ E. Smith v.dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 169.

*Bazen en sonunda fark ederiz ki, bizim mutfakta kedi sandığımız şey, gerçekte arkadaşımızın çantasıdır.*¹⁷

Gestalt psikologları nesnelere veya şekillerin tamamını algılamının önemini vurgulamış ve nesnelere nasıl düzenlediğimizi açıklayan ilkeler önermişlerdir.¹⁸ Gestalt, Almanca bir kelimedir ve “bütün” ya da “biçim” olarak ifade edilebilir.¹⁹ Gestalt'a göre bütün onu oluşturan parçaların toplamından fazlasıdır.²⁰⁻²¹ Bütünün farklı olduğu bir durum, basitçe bileşenlerinin incelenmesiyle anlaşılacak yeni algısal özellikler yaratmasıyla ortaya çıkar.²² Gestalt psikologlarının Şekil-Zemin ilişkisine bağlı olarak yaptıkları araştırmalar çalışmamıza ışık tutacaktır. Buna göre birden çok farklı bölgeyi içeren bir uyaranda, doğal olarak uyarının bir parçasını şekil, geri kalanını ise zemin olarak görürüz.²³ Şekil olarak görülen bölge, zeminden daha belirgin ve daha önde görünen ilgili nesnelere içerir. Zemin, şeklin arkasındaymış gibi görünen bölgedir.²⁴ Şekil-1 şekil-zemin düzenlemesinin tersine çevrilebilirliğini göstermektedir. Bu örüntüye baktığınızda birbirlerine bakan bir çift yüz silüeti veya şekilli bir vazo görebilirsiniz. Yüzler beyaz bir zemin üzerinde siyah görünürken, vazo siyah zemin üzerinde beyazdır.²⁵ Neyin şekil neyin zemin olacağı dış dünyadaki uyarıcıların kendi özelliği değil, algımızın nesnelere dayattığı bir özelliktir.²⁶⁻²⁷ Dolayısıyla bir kişiye göre nesne olarak algılanan şey diğeri için zemin işlevi görebilir. Ya da aynı kişi için şekil ve zemin zaman içinde yer değiştirebilir. Daha önce şekil olan zemin, zemin olan ise şekil olarak algılanabilir. Gördüğümüz gibi, şekil ve zemin olma hali nesnelere verili, sabit özellikleri değil, bizim algımıza göre nesnelere yüklediğimiz değişen özelliklerdir.²⁸ Yani bu durum şekil ve zemindeki düzenlemelerin uyaranda değil, zihnimizde olduğunu kanıtlamaktadır.²⁹ Şekiller algının, gerçekliği otomatik denilebilecek bir tarzda yorumlamaktan ibaret bir süreç olmadığını göstermektedir. Algi, uyarıların üzerinde aktif olarak çalışılan bir süreçtir. Çoğu zaman uyarının tek mantıklı yorumu varmış gibi algılama deneyimi yaşadığımız için, algının aktif bir doğası

¹⁷ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 169.

¹⁸ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 154.

¹⁹ Aysel Kayaoğlu, Yavuz Tuna, Psikolojiye Giriş, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2011, sayfa 69.

²⁰ Duane P. Segultz, Sydney Ellen Schutz, Modern Psikoloji Tarihi, çev. Yasemin Aslay, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2002, sayfa 457.

²¹ Ian Marshall, Danah Zohar, Kim Korkar Schrödingerin Kedisinden, çev. Orhan Düz, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2006) sayfa 224-228.

²² E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 164.

²³ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 164.

²⁴ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 164.

²⁵ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 154.

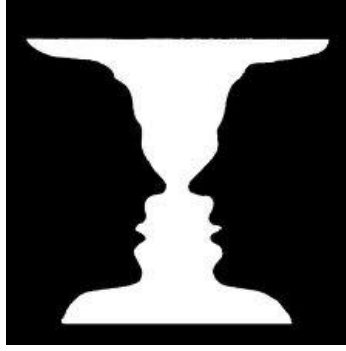
²⁶ Kayaoğlu, Psikolojiye Giriş, sayfa 76.

²⁷ Marshall, Kim Korkar Schrödingerin Kedisinden, s. 224-228.

²⁸ Kayaoğlu, Psikolojiye Giriş, sayfa 76.

²⁹ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 154.

olduğunu pek farkına varmayız.³⁰ Kendi kendimizi kitleriz ve algıladığımız tek anlamın dışına çıkamayız. İşte bu tür farklı yorumlara açık şekiller algının aktif doğasını göstermekte çok içe yararlar.³¹

ŞEKİL-1: Vazo-yüz resmi³²

Bir başka örnek ‘rdek-tavşan’ resmi olarak bilinen resimdir. Yine burada da tek bir görsel uyararı, bir ördek ya da tavşan gibi algılanabilmektedir. Daha bilimsel ifade edersek söz konusu çizimsel uyararı, zihnimizde dünyaya ilişkin iki farklı bilgi kümesini tetiklemektedir.³³

ŞEKİL-2: rdek-tavşan resmi³⁴

Yukarıdaki rdek-tavşan resmine bakan bir kişi, belli bir anda yalnızca (sola doğru bakan) bir ördek veya yalnızca (sağa doğru bakan) bir tavşan görebilir. Dahası

³⁰ Kayaoğlu, Psikolojiye Giriş, sayfa 76.

³¹ Kayaoğlu, Psikolojiye Giriş, sayfa 76.

³² 24.02.2013, <http://www.whatispsychology.biz/gestalt-psychology-social-cognition-development>

³³ Ba, Epistemoloji, sayfa 134.

³⁴ 24.02.2013, <http://i468.photobucket.com/albums/rr43/yoknikmik/bscap0003-45.jpg>

resme bakanlar, ördek ve tavşan arasında gidip gelebilir, yani sırayla önce birini sonra diğerini algılayabilir.³⁵ Ancak bu iki şekli aynı anda algılamak olanaksızdır.³⁶

*“Zihnin böylesi durumlarda belli karışıklıklar ve zorluklar yaşaması, insan beyninin algılama süreçlerinde –biz bilincinde olmasak da- oldukça karmaşık işlemler gerçekleştirmekte olduğunu ve beynin dünyaya ilişkin sahip olunan varsayımlar ışığında anlamlandırma ve tanımlama çabasına girdiği zamanlarda bazen sorunlarla karşılaştığını açıkça sergilemektedir.”*³⁷

Bu örnekleri çoğaltabiliriz ve tüm bu örnekler insanların bu algılarının belirli bağlamların etkisiyle yönlendirildiğini göstermektedir.³⁸ Bu etkiler kişinin yaşı, bilgi birikimi, cinsiyeti, içinde bulunduğu durum, yaşadığı çağ vb. birçok farklı etmen olabilmektedir. Sokağa çıktığında, oğlunu askere yollamış bir anne, hep subayları, erleri algılamaktadır.³⁹ Ya da hamile olan bir kadın yürüyüşe çıktığında, yürüyüşe çıkmış diğer hamile hanımları algılamaktadır.⁴⁰ İhtiyaçlara göre de algı odağı değişebilmektedir örneğin, çok susamış bir çocuk, yolda su satanlara daha çok dikkat etmektedir.⁴¹ Sözü edilen tüm durumlarda algı odağı şekli, bir başka deyişle ön planı, alandaki diğer nesnelere zemini, arka planı oluşturmaktadır.⁴² Yukarıdan-aşağıya işlemi nedeniyle güdülerimiz ve arzularımız algımızı etkileyebilmektedir.⁴³ Dahası güdülerin aynı zamanda algı üzerinde negatif etkileri de olabilmektedir.⁴⁴ Eğer bir adamın bir çocuk tacizcisi olduğunu düşünüyorsanız; örneğin bir çocuğa masum dokunuşunu cinsel içerikli olarak yanlış algılamamız daha olasıdır.⁴⁵

Görme şekil-zemin ilişkilerinin en belirgin kaynağı olmasına rağmen, şekil zemin ilişkilerini diğer duyularla da algılayabiliriz.⁴⁶ Örneğin dış seslerin arka planda olduğu bir ortamda, bir kuşun sesini veya bir kemandan çalınan bir ezginin orkestranın geri kalanının armonileri üzerinde duyabiliriz.⁴⁷ Bir senfoni dinlenirken, melodi veya tema şekil olarak algılanır; akortlar ise zemini oluşturur. ‘‘Rock’’ müziğinde gitarist tekrarlanan akortları zemin olarak kullanır; bir ölçüde değişkenliğe sahip olan şarkı ise bu zemine göre şekildir. Kolun derisinden gelen

³⁵ Baç, Epistemoloji, sayfa 134.

³⁶ Baç, Epistemoloji, sayfa 134.

³⁷ Baç, Epistemoloji, sayfa 134.

³⁸ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 168.

³⁹ Nilüfer Voltan Acar, Gestalt Terapi Ne Kadar Farkındayız?, Nobel Yayıncılık, Ankara 2012, sayfa 42.

⁴⁰ Acar, Gestalt Terapi Ne Kadar Farkındayız?, sayfa 42.

⁴¹ Acar, Gestalt Terapi Ne Kadar Farkındayız?, sayfa 42.

⁴² Acar, Gestalt Terapi Ne Kadar Farkındayız?, sayfa 43.

⁴³ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 168.

⁴⁴ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 169.

⁴⁵ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 169.

⁴⁶ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 154.

⁴⁷ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 154.

gıdıklanma duyumu, kolun üzerinde sürünen bir böcek olarak algılanır.⁴⁸ Bu örnekler, şekil-zemin ilişkisi algılama eğiliminin bütün algı türlerine yaygın bir özellik olduğunu göstermektedir.⁴⁹ Sonuç olarak şunu rahatlıkla görebiliriz ki edindiğimiz bilgiler ve yaşam tarzımız bu algıları etkilemektedir.

Konumuza geri dönecek olursak kişinin algı durumunun okunan metni yorumlamakta ne kadar önemli olduğunu anlamış oluruz. Yaşamın her alanında karşımıza çıkan bu durumun kutsal sayılan metinleri yorumlamakta da bizi etkileyeceği, inançlarımızın, yaşam tarzımızın, yaşadığımız çağın bilgi birikimimizin ne kadar ciddi sonuçlar doğuracağı algı psikolojisi bakımından açıkça ortadadır. Sosyal psikolojide ‘kendini doğrulayan kehanet’ olarak bilinen bir durum vardır. İnsanlar dünyayı anlamlandırmaya çalışırken kafalarında belirli şemalar oluşturarak işlerini kolaylaştırmak isterler. İnsanlar bilgileri çoğu zaman edilgin bir şekilde almazlar, çok zaman bu şemaların desteklenme ya da yadsınma düzeylerini etkileyecek şekilde şemalar üzerinde etkili de olurlar.⁵⁰ Aslında insanlar, başkalarında davranma biçimleriyle farkında olmadan şemaların gerçekleşmesini de sağlayabilirler.⁵¹ Kendini doğrulayan kehanet şu şekilde işler: İnsanların bir başkasının nasıl biri olduğuna dair beklentileri vardır ve bu beklentileri bu kişiye karşı davranışlarını etkileyerek kişinin ona en baştaki beklentileri ile tutarlı bir şekilde davranmasına yol açar, böylece beklentiler de gerçekleşmiş olur.⁵² Kutsal kitaplar insanların davranışına göre onlara karşılık veremeyecek durumda gibi görünse de aslında bu durum metin yorumları için de geçerlidir. **Bakara Suresi(2), 26.** Ayet bu durumu şu şekilde anlatmaktadır.

“Allah bir sivrisineği, ondan daha da ötesi bir varlığı örnek olarak vermekten çekinmez. İman edenler onun, Rablerinden (gelen) bir gerçek olduğunu bilirler. Küfre saplananlar ise, "Allah örnek olarak bununla neyi kastetmiştir?" derler. (Allah) onunla birçoklarını saptırır, birçoklarını da doğru yola iletir. Onunla ancak fasıkları saptırır.”

Bir insan, ister Kutsal Kitap olsun ister bir başka kişinin yazdığı kitap ona karşı başta önyargılı yaklaşıyorsa zaten bu durumda o kitapta verilen mesajları doğru şekilde algılaması beklenemez. İslam ülkelerinin durumu, Müslüman olarak adlandırılan kesimin çoğunluğunun yaşam tarzı (kendi kitaplarına bile doğru düzgün uymamaları ve işlerine geleni yapmaları), savaş eşittir İslamiyet anlayışı, dinlerin bilimle çelişiyor görüntüsü içinde olması vb. zaten dindar olmayan bir insanın Kur’an okumaya başlarken kafasında baştan negatif bir izlenim oluşması için yeterlidir. Bizler istediğimiz kadar açıklama yapalım, ayetlerin mucizevi anlatımını vurgulayalım onlar baştan edindikleri önyargılarla geldikleri için bu konuda işimiz

⁴⁸ Cifford T. Morgan, Psikolojiye Giriş, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Ankara 1999, sayfa 256-257.

⁴⁹ Morgan, Psikolojiye Giriş, sayfa 257.

⁵⁰ Elliot Aronson, Timothy D. Wilson, Robin M. Akert, Sosyal Psikoloji, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2012, sayfa 136.

⁵¹ Aronson, Sosyal Psikoloji, sayfa 136.

⁵² Aronson, Sosyal Psikoloji, sayfa 136.

oldukça zor olacaktır. Araştırırken en azından objektif bakabilmek modern insanın birinci niteliği olmalıdır. Aynı hata bizler için de geçerli olabilir. İnanmayan bir kişi bize “siz inandığımız için bazı ayetleri mucizevi gibi algılıyorsunuz, esas siz kendinizi kandırıyorsunuz” diyebilir. Buna şöyle cevap vermek istiyoruz: Bizler ayetleri cimbrizla ayıklayıp karşınıza çıkarmıyoruz ve göstereceğimiz ayetler için başka ayetlerden ya da surelerden de onları destekleyici örnekler getiriyoruz. Kur’an’daki bazı ifadeler tarihte hiçbir kitapta mevcut değildir. Şimdi müteşabih olduğu düşündüğümüz bazı ayetlerden örnekler vermek istiyoruz.

Hicr Suresi (15), 16-18. Ayetlere bakalım⁵³;

“Andolsun, biz gökte burçlar yaptık ve onu, bakanlar için süsledik. Onu kovulmuş her şeytandan koruduk. Ancak kulak hırsızlığı eden olursa, onu da parlak bir ateş takip etmektedir. (16-18)”

Tefsir 16-18

Anlamlarını açık seçik kavramak ya çok güç veya imkânsız olduğu için “müteşâbihât” grubuna giren 17-18. âyetler hakkında klasik tefsirlerde bazı yorumlar yapılmış, güvenilirliği kuşkuolu olan rivayetlere dayanılarak bazı ayrıntılar verilmiştir (meselâ bk. Taberî, XIV, 14; Kurtubî, X, 15-17). Ancak bir gayb, bir sır olan vahiy ile ilgili bu âyetlerin tam olarak anlaşılabilceğini söylemek güçtür; bununla birlikte burada –vahyin Allah tarafından korunduğunu bildiren 9. âyetle de bağlantılı olarak– vahyin korunmuşluğuna dikkat çekildiği söylenebilir. Bu çerçevede şu hususlara işaret edildiği de düşünülebilir: Allah’ın dilemesi dışında hiçbir güç gayb ilmine ulaşamayacak; –müşrik Araplar’ın hurafeden başka bir şey olamayan inançları dolayısıyla ileri sürdükleri gibi– kâhinlik ve büyücülük için kullanmak maksadıyla metafizik âlemdeki saklı bilgileri öğrenmeye kalkışan bazı şeytanî güçler bulunsa bile, bunlar başarılı olamayacaklar; bunlar, “parlak bir ışık” diye ifade edilen, mahiyetini bilemediğimiz bir ışıkla –belki bir ateş topuyla– engelleneceklerdir. Câhiliye döneminde Arap kâhinleri, kendilerinin özel cinleri ve şeytanları bulunduğunu, bunların kendilerine gökten haberler getirdiğini, bu sayede gaybı bildiklerini iddia ederlerdi. Hatta bu yüzden putperestler Kur’an-ı Kerim’i bir kâhin sözü, dolayısıyla Hz. Peygamber’i de kâhin olarak nitelemeye kalkışmışlar, fakat Allah Teâlâ bu iddiayı açıkça reddetmiştir (Tûr 52/29; Hâkka 69/42). Konumuz olan âyetlerin de bu tür hurafeye dayalı iddialara bir cevap teşkil ettiği anlaşılmaktadır.

Hemen ardından bağlantılı olarak **Saffat Suresi(37) 6-10.** Ayetlere ve tefsirine bakalım:

“Biz o yakın göğü bir süsle, yıldızlarla süsleyip donattık. Ve her türlü inatçı asi şeytandan koruduk. Onlar ne kadar çırpınsalar da o yüce konseyi dinleyemezler. Ve her taraftan atışa tutulurlar; Kovulurlar. Ve onlar için yakalarını bırakmayan bir

⁵³ Ayetler ve tefsir Diyanet İşleri sayfasından alınmıştır. 24.02.2013, <http://kuran.diyaret.gov.tr/Kuran.aspx#15:17>

azap vardır. Yüce konseyden bir söz çalıp çarpan olabilirse de onun peşine hemen delici, alevli bir yıldız takılır. (7-10)”⁵⁴

Tefsir 6

“Yakın sema”dan maksat, arzdan bakıldığında gözlenen gök yüzüdür. Burada gökyüzünün, özellikle ay ışığının olmadığı berrak gecelerde çıplak gözle izlenen, yıldızlarla donatılmış muhteşem güzelliği hatırlatılarak bunu yaratan gücün mükemmellik ve eşsizliğine dikkat çekilmektedir. Gökyüzünün bu estetik manzarası başka âyetlerde, “Biz, yakın semayı kandillerle donattık” şeklinde tasvir edilmektedir (Fussilet41/12; Mülk 67/5)”

Altıncı ayette “yakın göğü yıldızlarla süsledik” ifadesine bir katkı yapmak istiyoruz: İçinde yer aldığımız Samanyolu galaksisinin çapı yaklaşık 100.000 (yüz bin) ışık yılıdır.⁵⁵ Samanyolu’na en yakın galaksi olan Andromeda galaksisinin ise Samanyolu galaksine uzaklığı yaklaşık 2.2 milyon ışık yılıdır.⁵⁶ Ve bizim gördüğümüz yıldızların çok çok büyük bir kısmı Samanyolu galaksisindedir. Zaten Andromeda galaksisi de gezegenimizden sadece bir bulutsu olarak görülebilmektedir.⁵⁷ Bu iki galaksinin arası ise boş uzaydır. Dolayısı ile gerçekten de bizler çıplak gözle ‘yakın göğe’ baktığımızda (yani kendi galaksimize baktığımızda) neredeyse sadece kendi galaksimizdeki yıldızları görebiliriz. O bakımdan bizim galaksimiz bizim için yakın göktür. Andromeda ise uzaktır çünkü arada 2.2 milyon ışık yılı kadar bir boşluk vardır. Diyanet İşleri’nin tefsiriyle devam edersek;

Tefsir 7-10

“Yüce topluluk” diye çevirdiğimiz 8. âyetteki mele-i a’lâ, dünyaya göre yücelerde bulunduğu kabul edilen, ayrıca mânevî mertebeleri de yüksek olan melekler için kullanılan bir deyimdir. Burada, şeytanların bu yüce topluluğa kadar ulaşarak onların sahip olduğu bilgileri öğrenmelerinin önlenmesi, nâdiren yanlarına kadar yaklaşıp bir bilgi kırıntısı kaptırmanın olabileceği, ancak onların da isabet ettiği şeyi delip geçecek kadar etkili olan ateş toplarıyla kovalanıp uzaklaştırılacağı bildirilmektedir. Bugün sahip olduğumuz bilgilerle anlamlarını tam olarak kavramamız imkânsız veya son derece güç olduğu için “müteşâbihât” grubu içinde değerlendirilmesi gereken bu âyetler hakkında klasik tefsirlerde o dönemlerin bilgi birikimine ve doğruluğu kuşkuyla rivayetlere dayanarak bazı yorumlar yapılmaya çalışılmıştır (meselâ bk. Taberî, XXIII, 36-39). Fakat burada Allah’ın meleklerle verdiği bilgilerin ve özellikle vahyin korunmuşluğunu, bu bilgilere herhangi bir şeytanî gücün vakıf olup gerçekliğini bozmasına veya ehliyesiz olanların açıklamasına izin verilmeyeceğini belirten kısmen sembolik bir anlatımın yer aldığı düşünülebilir (benzer bir anlatım ve açıklaması için bk. Hicr 15/16-18). Bu âyetlerde, olağan üstü niteliklere sahip olduklarına inanılan kâhinlerin semavî

⁵⁴ Bu meal Prof. Dr. Yaşar Nuri Öztürk’ten alınmıştır.

⁵⁵ Yani koskoca galaksi birkaç yıldız büyüklüğünde bir ışıltı gibi görünmektedir.. Michael Rowan-Robinson, Yıldızların Altında-Evrenimiz İçin Bir Kılavuz, Tübitak Yayınları, Ankara 2005, sayfa.113.

⁵⁶ Robinson, Yıldızların Altında-Evrenimiz İçin Bir Kılavuz, sayfa 127.

⁵⁷ Robinson, Yıldızların Altında-Evrenimiz İçin Bir Kılavuz, sayfa 126.

güçlerden bilgi aldıkları yolundaki inançların asılsız olduğuna dikkat çekildiği de belirtilmektedir (Kurtubî, XV, 66-67; İbn Âşûr, XXII, 92).”

Mülk Suresi(67), 3. Ayet

“O, yedi göğü tabaka tabaka yaratandır. Rahmân'ın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Bir kere daha bak! Hiçbir çatlak (ve düzensizlik) görüyor musun?”

Mülk Suresi(67), 5. Ayet

“Andolsun biz, en yakın göğü kandillerle donattık. Onları şeytanlara atılan taşlar yaptık ve (ahirette de) onlara alevli ateş azabını hazırladık.”

Tefsir

“.....Yıldızlarla donatılmış gibi bir görüntü verdiği için gökyüzünün kandillerle süslenmesinden söz edilmiş, yıldızlar geceleyin kandil gibi ışık saçtıklarından onlara mecaz olarak “kandiller” (mesâbih, tekili: misbâh) denilmiştir (Taberî, XXIX, 3). Yıldızlarla şeytanların taşlanması maksat ise göklerdeki meleklerin konuşmalarını dinleyip onlardan bilgi sızdırmak için kulak hırsızlığı yapmak isteyen şeytanların bu yıldızlardan çıkan parlak ışıklarla, bir tür ateş toplarıyla engellenmesidir. Bu ve benzeri âyetlerle ilgili olarak klasik tefsirlerde ayrıntılı yorumlar bulunmakla birlikte müteşâbihattan olan bu tür âyetlerin anlamları hakkında zamana, şartlara, bilimsel verilere göre farklı görüşler ileri sürmek mümkündür.....”⁵⁸

Buradan anlaşılacağı gibi konunun genel anlamda gaybdan bilgi almak, gelecek hakkında bilgi sahibi olmak olduğu açıkça görünmektedir. Gelecek hakkında bilgi sahibi olmak demek geleceği değiştirmek demektir. Kur'an buna izin verilmeyeceğini açıklamaktadır. Şimdi de bu konuda Stephen Hawking'in ifadelerine yer verelim. Stephen Hawking “Geçmişin Korunması” isimli başlık altında zaman yolculuğunun mümkün olup olmadığını sorgular (geçmişe doğru zaman yolculuğu).

“Kara deliklerin buharlaşması, enerji yoğunluğunun kuantum düzeyinde bazen negatif olabileceğini ve uzay zamanı, bir zaman makinesi yapmak için gereken yönde bükebileceğini gösterir. Bu yüzden; son derece gelişmiş bir uygarlığın, uzay gemisi gibi makroskobik nesnelere tarafından kullanılacak bir zaman makinesi yapmak için düzenlemeler yapabileceğini düşünebiliriz”⁵⁹

Sorgulamasının sonunda bunun mümkün olmadığını şu ifadelerle anlatmaktadır:

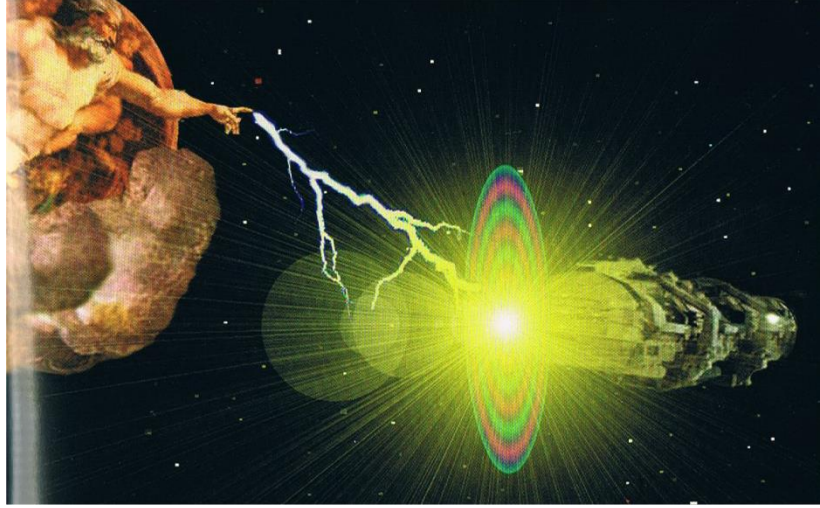
“Bu durum, kesin hesaplamalar yapmak için yeterince basit olan birkaç fonda gerçekleştirilen belirgin hesaplamalarla doğrulanmıştır. Yani, zaman makinesine binmek için ufkun öbür tarafına geçmeye çalışan bir kişi ya da uzay sondası, bir radyasyon yıldırımı tarafından yok edilecektir. Bu yüzden gelecek, zaman yolculuğu açısından karanlık görünür.

⁵⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, 24.02.2013, <http://kuran.diyaret.gov.tr/Kuran.aspx#67:1>

⁵⁹ Stephen Hawking, Ceviz Kabuğundaki Evren, çev.Kemal Çömlekçi, Alfa Yayınları, İstanbul 2002, sayfa 146.

*Maddenin enerji yoğunluğu, içinde bulunduğu duruma bağlıdır bu yüzden gelişmiş bir uygarlığın, kapalı bir döngüde sürekli dönen sanal parçacıkları "dondurarak" veya ortadan kaldırarak zaman makinesinin sınırındaki enerji yoğunluğunu sonlu bir hale getirmesi mümkündür. Bununla birlikte, böyle bir zaman makinesinin kararlı olup olmayacağı belirgin değildir: örneğin zaman makinesine binmek için ufkun öbür tarafına geçen kişinin yapacağı en küçük bir karışıklık, dönen sanal parçacıklar salabilir ve bir yıldırıma neden olabilir. Bu fizikçilerin alay konusu olmadan, rahatça tartışabilmesi gereken bir sorudur. Zaman yolculuğunun olanaksızlığı ortaya çıksa bile, neden böyle olduğunu anlamamız önemlidir."*⁶⁰

Konuya ilişkin kitapta seçilmiş fotoğraf da tesadüftür ki evrendeki düzenin bozulmasını engelleyen bir Tanrı figürüdür.

ŞEKİL-3: Zaman yolcusuna yıldırım gönderen Tanrı figürü⁶¹

Hawking konunun sonunda şunları yazmıştır:

*"Zaman makinesi için yeterli bükülmenin bulunma olasılığı sıfırdır. Bu durum Kronoloji'nin Korunma Tahmini'ni destekler; fizik kanunları makroskopik nesnelere tarafından gerçekleştirilecek zaman yolculuğunu engellemek için birleşmektedir.....Kip Thorne'un geriye dönüp büyük babasını öldürme olasılığının on ve ardından bir trilyon trilyon trilyon trilyon trilyon sıfırda birden az olduğunu düşünüyorum."*⁶²

şimdi yukarıda verilen ayetlerle bu anlatılanların tesadüf olma olasılığı nedir? Tefsirde şeytan olarak bahsedilen varlıkların kötü niyetli insanlar/şeytanların

⁶⁰ Hawking, Ceviz Kabuğundaki Evren, sayfa 146,147.

⁶¹ Hawking, Ceviz Kabuğundaki Evren, sayfa 147.

⁶² Hawking, Ceviz Kabuğundaki Evren, sayfa 153.

yönlendirdiği insanlar veya kötü niyetli başka varlıklar olabileceğini yine Kur'an'a dayanarak söyleyebiliriz. Ayetlerdeki konu da Hawking'in bahsettiği konu da gelecek hakkında bilgi edinmekle ona yön vermek ve evrende normal işleyen yasaları ihlal etmekle ilgilidir. Geleceği değiştirmek gelecekte bilgi alıp tekrar geçmişe dönerek bu bilgiyi kullanmakla mümkündür. Ancak evrensel kanunlar geçmişe dönmeyi engellemekte yani gelecek için elde edilecek bilgiyi kullanmaya engel olmaktadır. Kur'an'daki diğer ayetler de bu durumu desteklemektedir. Hawking'in açıkladığı bilimsel gerçekleri bu ayetlerin tefsiri açısından ele almasak bile Hawking'in ifadelerinin bu ayetlerde anlatılmak istenen anlamı desteklediğini, bilimsel olarak ispatladığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Hawking zaman makinesi yapılabilmesi için kara deliklerden (veya sicimler, solucan delikleri vb.) yararlanılması gerektiğini anlatır ancak tüm bunların sonucunda zaman yolculuğunun (**geçmişe doğru zaman yolculuğunun**) olanaksız olduğunu ve kronolojik düzenin korunduğunu anlatır. Ayette de Allah, yıldızlardan, uzaydan ve kurduğu düzenden bahsetmekte ve bu düzeni koruyucu yasalar koyduğunu özellikle belirtmektedir. Zaman yolculuğu uzayda ya kara delikleri kullanarak ya da uzayı bir şekilde bükerek (solucan delikleri oluşturarak) yapılabileceği için Allah'ın gökten ve oradaki düzenden bahsetmesi oldukça çarpıcıdır. Kara delikler kendi içine çökmüş yıldızlardır ve zaman yolculuğu denemesi esnasında bu radyasyon fizikçilerin hesaplarına göre (alev topu) onlardan oluşmaktadır. Düşüncemize göre o dönemde yaşayan insanlara bu kavramları anlamaları mümkün olmadığı için sembolik bir anlatım sunulmuş ve konu onların anlayacağı genel kavramlara indirgenmiştir. O dönemdeki insanlara gelecekte haber alınamayacağı, kahinliğin mümkün olmadığı, geleceğin ve geçmişin değiştirilemeyeceği vurgulanmıştır. O zamanın insanı radyasyonu bilmediği için bu kavram onlara ateş topu olarak aktarılmıştır. Aynı ayette geçen kelimeler bizim zamanımızda daha farklı kavramlara karşılık gelmektedir. Ayet Gestalt resimlerinde olduğu gibi iki farklı düzeyde anlatım içermektedir. Hem o zamanın insanına anlamlı gelmektedir hem de şu zamandaki bilimsel bakış açısıyla ayeti inceleyen insana anlamlı gelmektedir. Bu anlatımlar bilişsel psikolojik sanat eserleridir. Bu ayetleri anlayabilmemiz için ayet hakkında gerekli olan zamanın kavramsal birikimine sahip olmamız gerekir yoksa ayeti anlamlandırmamız mümkün olmaz. Bu konuya daha sonra yeniden döneceğiz. Şimdi Neml Suresi(27), 75. Ayete bakarsak:

“Yerde ve gökte hiçbir gayb yoktur ki, açıklayıcı bir Kitapta olmasın” ifadesi başka ayetlerde de geçmektedir. Diyanet'in tefsirine bakarsak;

“Apaçık kitap” ifadesi, “ana kitap, levh-i mahfûz veya Allah'ın ilmi” olarak yorumlanmıştır (krş. Taberî, XX, 11; Şevkânî, IV, 145; İbn Âşûr, XX, 29). Muhammed Esed ise “Allah'ın, yarattığı âlem için koyduğu yasalar ve ilkeler örgüsü” olarak tercüme etmiştir (II, 775).”

Evrende olan tüm olayların belirli yasalar ve ilkeler doğrultusunda işlediğini rahatlıkla çıkartabiliriz. Bu yasaların ne kadarını anlayabiliriz o ayrı bir konudur. Ancak amacımız elimizden geldiğince ilerlemek olmalıdır diye düşünüyoruz.

Daha önce belirttiğimiz gibi Kur'an'da bazı ayetler hem o zamanın insanına hem de günümüz insanına Gestalt resimlerinde olduğu gibi ayrı figürler sunmaktadır. Bu bizce hem sanatsal bir durumdur hem de ayetin içerisine birden çok

bilgi yükleme imkanı sağlamaktadır. Bizler ayetleri sürekli güncel bilgilerle okuyup değerlendirmeliyiz, meallerde de kelimelerin diğer anlamları mutlaka parantez içinde yazılmalıdır ki konu hakkında uzman olan kişi bu resmi daha rahat görebilsin. Zira meal yapan kişinin kendi uzmanlık alanı dışında her alanda bilgi sahibi olması beklenemez. Şimdi bir başka örneğe geçmek istiyoruz.

Enbiya Suresi (21) 104. Ayete bakalım:

“Gün olur göğü, yazı tomarlarını dürer gibi dreriz. İlk yaratılışta başladığımız gibi onu baştan yaparız. Üzerimize bir vaat olarak biz bunu mutlaka yapacağız.”

Bu ayette birbirini destekleyen iki ifade vardır ve bu ayeti de destekleyen ayrı surelerde başka ifadeler vardır. Bu konu Kuran Araştırmaları Grubu’nun “Büyük Patlamadan Büyük kş’e”⁶³ adlı başlığı altında verilmektedir. Kuran Araştırmaları Grubu’nun belirttiğine göre ayet evren modellerinden bir tanesi olan Kapalı Evren modelini desteklemektedir. Ayete baktığımızda Araştırma Grubunun haklı olabileceğini düşünüyoruz ancak bizce hem ayetteki önemli bir ifade açıklanmadan bırakılmış hem de verilen başka bir ayet kanıt olarak kullanılabilecekken kullanılmamıştır. Sormak istiyoruz ayette en önemli ifadelerden biri olan “göğü, yazı tomarlarını dürer gibi dreriz” ifadesi Kur’an’dan önce hangi kitapta geçmiştir ve göğün yazı tomarları gibi dürülmesi ne demektir? Prof. Dr. Celal Yeniçeri bu ayette geçen “O gün Biz, göğü, kitapların sayfalarını drp büker gibi dreceğiz.” Bölümü için şu açıklamayı yapmaktadır:

*“Ayete bakacak olursak, göklerde her yıldız ailesi ve her bir alem, temelde merkezi bir yere bağlı birer sayfa gibi kabul edilmişlerdir ve açılma devri bittikten sonra her biri merkeze doğru belli bir açı yaparak dürülüp katlanmaya geçecektir. Buna karşılık ‘kabd’, bir küre üzerinde meydana gelen bir oluşumdur ve Arapça’da bu sözcük; bir nesneyi avuç içine almak, bir şeyi sıkıp daraltmak ve kuşun, açıktan sonra kanatlarını yumması gibi anlamlara gelmektedir. Bu sözcük tayy gibi, dürülüp bir yere toplanma anlamına da geliyor. Bu anlamları ile bir kütle üzerindeki kabd olayının, onda büzüşme, evre ve çapında daralıp eksilme anlamına geleceği açıktır.”*⁶⁴

Bu tefsir bizi destekliyor olmakla beraber açıklamalarda “göğün bükülmesi, dürülmesi” durumu bilimsel bulgularla desteklenmemiştir.

Albert Einstein 1916 yılında ortaya koyduğu Genel görelilik ilkesiyle uzay-zamanın kütleyle bağlı olarak büküldüğünü ileri srmştir.⁶⁵ Bu kuram 29 Mayıs 1919’da Güneş tutulması sırasında Güney Afrika ve Brezilya’da yapılan gözlemlerle doğrulanmıştır.⁶⁶ Daha nce Newton fiziğinde böyle bir durum söz konusu değildir.

⁶³ Kur’an Araştırmaları Grubu, Kur’an Hiç Tükenmeyen Mucize, İstanbul Yayınevi, İstanbul 2009, sayfa 271.

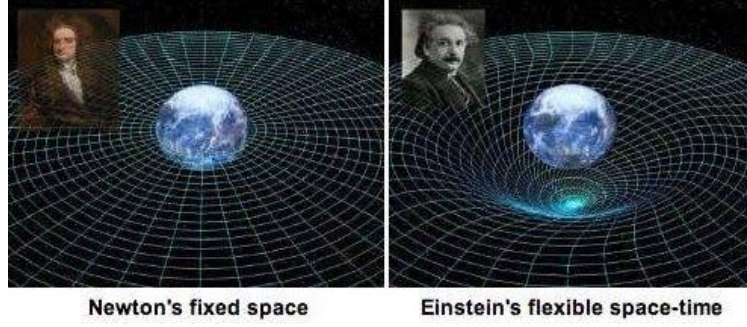
⁶⁴ Celal Yeniçeri, Uzay ve Varlık Ayetleri Tefsiri, Erkam Yayınları, İstanbul 2006, sayfa 160

⁶⁵ Cengiz Yalçın, Evren ve Yaratılış, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2008, ayfa 109.

⁶⁶ Yalçın, Evren ve Yaratılış, sayfa 106-107.

Uzayın ve zamanın bükülebilmesi kavramları ilk kez Einstein tarafından matematiksel ifadeleriyle ortaya konmuştur.

Şekil-4 Einstein kuramının Newton'dan farklı olarak, kütlelin uzayı nasıl büküğünü göstermektedir.

ŞEKİL-4: Newton ve Einstein'in uzay kurguları⁶⁷

Buna göre genişleyen evrende kütle yoğunluğu azalmakta ve evren gittikçe daha çok düzleşmektedir. Eğer ayette ifade edilen durumu evrenin çöküşü olarak yorumlayacaksak, ayette “Gün olur göğü, yazı tomarlarını düzer gibi düzeriz.” İfadesi tam olarak yerine oturmaktadır çünkü evren çöküşe geçtiğinde evrendeki kütle yoğunluğu zamanla artacağı için evrenin geometrik yapısı değişecek (kapanmayla beraber kütle yoğunluğu arttıkça evren daha çok dürülüp bükülecektir) ve evren kendi üzerine kapanacaktır.⁶⁸ Yani bu ayetin aynı zamanda Genel Görelilik kuramını haber verdiğini de rahatlıkla söyleyebiliriz. Böyle bir ifadeye başka bir kaynakta rastlanmamaktadır.

Yine Büyük Çöküşü anlatan bölüm içinde kıyamet belirtisi olarak verilen Rahman Suresi (55), 37. ayette;

“Gök yarılp da yağ gibi erimiş kırmızı bir gül haline geldiği zaman”

İfadesi altına bir süpernova fotoğrafı eklenmiştir.⁶⁹ Ancak bizce bu fotoğraf sadece görsel bir benzerlik ifade etmektedir ve bilimsel bir anlam taşımamaktadır. Eğer kıyametin bir süpernova ile gerçekleşeceği görüşü öne sürülseydi bu fotoğraf kullanılabilirdi ancak konu “Büyük Çöküş” olduğu zaman bu fotoğraf yerine göğün rengini değiştirmesini açıklayacak daha bilimsel açıklamalara ihtiyaç duyulmaktadır.

⁶⁷ 24.02.2013, http://sphotos-b.xx.fbcdn.net/hphotos-ash3/s480x480/558405_362029610534410_1875124725_n.jpg

⁶⁸ Kuran Araştırmaları Grubu, sayfa 273.

⁶⁹ Bu fotoğrafı Hubble'nin web sitesinden görüntüleyebilirsiniz. 24.02.2013, <http://hubblesite.org/gallery/wallpaper/pr1995001a/>

Böylesi bir açıklamayı Paul Davies bize sunmaktadır. Evren genişlemesini durdurup yeniden günümüzdeki boyutlarında döndüğünde;

“Büyük bir hızla büzülüyor olacak, çapı üç buçuk milyar yılda yarıya inecek ve bu hız giderek yükselecektir Ancak asıl eğlence bu noktalardan on milyar yıl sonra, kozmik arka alan ısı ışınımı sıcaklığındaki artış ciddi bir tehdide dönüştüğünde başlayacak. Sıcaklık yaklaşık 300 K'ye ulaştığında, Yerküre gibi bir gezegen ısıdan korunmakta zorluk çekecek.⁷⁰ Amansızca ısınmaya başlayacak. Önce kutuplardaki buz örtüsü ya da buzullar eriyecek, ardından okyanuslar buharlaşmaya başlayacaktır.”⁷¹

Aslına bakılırsa evrenin o derece büzülmesinden önce beklenen şey Güneşin şişip kırmızı dev haline gelmesidir.⁷² Bu durumda da gökyüzü kırmızı görünebilir ve kıyamet bu şekilde de gerçekleşebilir. Ya da evren beklenenden çok daha büyük hızda çökebilir (ışıtan çok daha hızlı) ve biz bunu fark ettiğimizde çok geç olabilir. Evrenin genişleme hızı ışık hızı sınırlarını ihlal eden ender durumlardan biridir.⁷³ Bu durum çöküşte de gerçekleşebilir. Şimdi Davies'in anlatımına devam edelim:

“Gökbilimci Martin Rees çöken evrene dair bir eskatolojik⁷⁴ çalışma gerçekleştirmiştir. Genel fizik ilkelerini uygulayarak, çöküşün nihai aşamalarının bir manzarasını oluşturabilmiştir. Sonunda, kozmik ısı ışınımı öylesine yoğunlaşacak ki, gökyüzü geceleri donuk kırmızı bir renkte parlayacaktır. Evren yavaş yavaş her şeyi içine alan, narin yaşam formlarını nereye saklanırsa saklansınlar, kızartan ve gezegenlerin atmosferlerini yok eden kozmik bir fırına dönüşecektir.”

Gördüğümüz gibi evren eğer büyük çöküş ile sonlanacaksa kozmik arka alan ısı ışınımının artmasından dolayı gökyüzü kızaracak, kütle çekimi ve enerji yoğunluğu nedeniyle uzay bükülecek ve kendi üzerine kapanacaktır. Bu durumda evrenin yapısında, görüntüsünde de ciddi değişiklikler olması muhtemeldir. Bu model zaten Kapalı Evren Modeli olarak adlandırılmaktadır.⁷⁵ Günümüzde bilimsel gözlemlerin Kapalı Evren modeline karşı olacak şekilde geliştiğini hatırlatmak da yararlı olacaktır.⁷⁶ Ancak bu sonuçların kesin sonuçlar olmadığını ve evrenin sonsuza kadar genişleyip genişlemeyeceği hakkında net bir şey söylemenin henüz mümkün olmadığını da belirtmemiz gerekir çünkü kara madde ve kara enerji olarak adlandırılan etkiler henüz tanımlanmamış durumdadır.

Bu ayetlerde geçen ifadeler 7. Yüzyıldaki insanların kimisine mucizevi kimisine anlamsız gelmiş olmalıdır. Göğün bükülmesini o zamanda yaşayan bir

⁷⁰ Evrende şu andaki arka fon ışınımı yaklaşık 3 K=-270 C düzeyindedir. Bilim ve Teknik degisi mayıs 2007, sayfa 40

⁷¹ Paul Davies, Son Üç Dakika, çev. Sinem Gül, Varlık Yayınları, İstanbul 1999, sayfa 125

⁷² Davies, Son Üç Dakika, sayfa 125.

⁷³ Bilim ve Teknik, Ankara, Mayıs 2007, sayfa 48

⁷⁴ Kıyamet ölümlerinin dirilmesi, son yargı ve benzer inançlarla ilgili ahret öğretileri; dünya ve hayatın sonuyla ilgili öğreti. Çeviren notudur. Aynı kitabın 125. Sayfasından alınmıştır.

⁷⁵ Bilim ve Teknik, Mayıs 2007, sayfa 42.

⁷⁶ Bilim ve Teknik, Ankara, Mayıs 2007, sayfa 41.

insan nasıl hayal edebilirdi ki...Ancak şu anda bizler 20. Yüzyıl bilgileriyle bu ayetlere baktığımızda o zamandaki insanlardan çok daha fazlasını görebiliyoruz. Şekil-5'e baktığımızda gördüğümüz anlamsız lekeler nedir? Şimdi de Şekil-6'ya bakalım ve yeniden buraya dönelim. Şekil-5 artık anlamsız değildir. Gerçekte, diğer insanlar gibiyseniz, sizin için artık onun anlamsız olmadığına inanmak zordur.⁷⁷ Gözünüzden içeri giren uyaran öncekiyle birleşir, ancak algı tümüyle farklıdır. Siyah beyaz lekeler şimdi anlamlı bir nesne olarak organize olmuştur.⁷⁸ Bu durum kelimelerin ve cümlelerin algılanması için de geçerlidir.⁷⁹

ŞEKİL-5: Siyah beyaz lekelerden oluşan belirsiz resim.⁸⁰

Bu göstergeler, bilginin duyularımıza parçalar halinde giriyor olma ihtimaline rağmen, bunun dünyayı algılama şeklimiz olmadığına bizleri ikna etmek için örnek olarak tasarlanmıştır.⁸¹ Bizler, nesnelere ve insanlardan oluşan bir dünya algılıyoruz, bu öyle bir dünya ki bize karmaşık bir şekilde bölük pörçük duyulardan çok, inceliklerle birleştirilmiş bütünlükler olarak sunulur.⁸² Sadece olağanüstü koşullarda ya da çizim, resim vs. yaparken, uyarının ayrı özelliklerini ve parçalarını fark ederiz. Çoğu zaman üç boyutlu nesnelere bakarız, kelimeleri ve müziği algılarız.⁸³

⁷⁷ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 148

⁷⁸ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 148

⁷⁹ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 148

⁸⁰ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 148

⁸¹ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 148

⁸² E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 148

⁸³ E. Smith v dğr., Psikolojiye Giriş, sayfa 148

ŞEKİL-6: Şekli algılanabilen belirli resim.⁸⁴

Algılamada kişinin daha önceki bilgileri ve beklentileri de için içine girdiğinden dolayı⁸⁵ müteşabih kabul edilen ayetleri anlamlandırabilmek için öncelikle kavramsal altyapıya sahip olmalıyız diye düşünüyöruz. Eğer kavramsal altyapımız henüz oluşmamışsa ayet ya bize eski topluma gönderdiği mesajı iletenecek ya da bize bulanık gelecektir ve verilen mesaj anlaşılmayacaktır. Gestalt örneklerinde olduğu gibi, aslında apaçık olan diğer resmi görmemiz hem kendimizi tek bir anlama şartlandırmamamıza hem de bilgi birikimimize bağlıdır diye düşünüyöruz. Ancak bu tarz bir ayeti anlamlandırdıktan sonra o ayetle ilgili artık her Şey apaçık görünecektir. Kıyamet Suresi (75), 3 ve 4. Ayetlerdeki:

3-İnsan kemiklerimizi bir araya toplayamayacağımızı mı sanıyor

4-Evet, parmak uçlarını dahi düzenlemeye gücümüz yeter.

Parmak uçlarının ne anlama geldiğini bugün rahatlıkla anlayabildiğimiz gibi.⁸⁶

Kur'an bilimle çelişmemektedir ve zamana uygun kavramlar bilincimize yerleştiğinde bizler ayette aktarılan mesajları anlayabilmekteyiz. Bunun içindir ki;

Ankebüt (29), 43

“İşte bu temsilleri biz insanlar için getiriyoruz. Onları ancak bilginler düşünüp anlarlar.”

Âl-i İmrân Suresi(3), 7

“O, sana Kitab'ı indirendir. Onun (Kur'an'ın) bazı âyetleri muhkemdir, onlar kitabın

⁸⁴ E. Smith v dđr., Psikolojiye Giriş, sayfa 187

⁸⁵ E. Bruce Goldstein, Bilişsel Psikoloji, çev. Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2013, sayfa 118.

⁸⁶ Parmak izinin ikizlerde bile farklı olduğu ve DNA'dan daha ayırt edici bir özellik olduğu kabul edilmektedir. (Bilim ve Teknik Dergisi Ocak 2013, s.50)

anasıdır. Diğerleri de müteşabihdir. Kalplerinde bir eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onun olmadık yorumlarını yapmak için müteşabih âyetlerinin ardına düşerler. Oysa onun gerçek manasını ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar, "Ona inandık, hepsi Rabbimiz katındandır" derler. (Bu inceliği) ancak akıl sahipleri düşünüp anlar."

Gibi ayetler Kur'an'da sıklıkla geçmektedir. Bu tür ayetler bizi etken, kılmaya, algımızı aktif hale getirmeye ve düşünmeye zorlamaktadır. Allah bizden açık açık ayetteki anlamlar üzerine düşünüp istenen mesajı bulmamızı istemektedir. Bu yüzden de ilime ve ilim insanına önem vermektedir. Zaman zaman "Madem Kur'an'da bilimsel anlatımlar var o halde neden Müslümanlar Kur'an'dan yararlanarak bilimsel buluş yapamıyorlar?" gibi sorularla karşılaşırız. Kur'an'da ileri çağlar için sunulmuş bilgiler olmasına rağmen bizlerin o kavramlara ilişkin bilgimiz olmadığından Kur'an'a dayanarak bilimsel bir buluş yapmamız zor görünmektedir. Eğer konuya ilişkin kavramlar yeterince oluşmuşsa ve konu hakkında henüz net bir çözüm yoksa (aynen Kapalı Evren Modeli'nde olduğu gibi) ancak o zaman yorum yapma şansımız olabilir diye düşünüyoruz. Yoksa kavramsal-bilgisel altyapısı oluşmamış bir durum bizim için yukarıdaki anlamlandırılmayan resme benzemekten öteye geçmez.

Bu konuda en çok yapılan ve yapılabilecek itirazlardan birisi de şudur:

"O zaman Kur'an ayetleri herkesin kendi keyfine göre yorumlanacaktır."

Bu konuda şunları söylememiz gerekir;

- 1- Bu ayetlerin içerdiği anlamlar, yapılan yorumlar incelendikten sonra en azından uzmanların çoğunluğu tarafından kabul edilebilir olmalıdır,
- 2- Yapılan yorumlar bilim ile çelişmemelidir, en azından kesin bilimsel ilkelerle çelişmemelidir.
- 3- Yapılan yorumlar Kur'an'ın genel ruhu ile çelişmemelidir ve mümkünse yorumları destekleyen başka ayetler örnek verilebilmelidir. Önceki ve sonraki ayetlerin konuyla bağlantısı olup olmadığı incelenmelidir.
- 4- Yorumlar zorlama olmamalıdır. Yukarıda gördüğümüz gibi ayetleri yorumlayabilmek, anlayabilmek için gerekli kavramsal ve bilgisel birikim henüz oluşmamış olabilir. Bu o ayetin anlamsız olduğunu göstermez. Zamanı geldiğinde anlaşılabilirliğini gösterir ki aynen "göğün dürülmesi" ayetini 7.yüzyıl insanının anlayamaması gibi biz de bazı ayetleri günümüzde anlayamayabiliriz.
- 5- Düşüncemize göre hiçbir yorumda aşırı iddiacı olunmamalıdır. Zira Kur'an ayetlerini yanlış yorumlayabileceğimiz gibi bilimsel kuramların da gelecekte değişmesi mümkün olabilmektedir. Tarih birçok kez bunun örneklerini sunmuştur.

Bu tür ayetlere daha başka birçok örnek vermemiz mümkündür ancak konuyu daha da uzatmamak için son bir örnek olarak Fatır Suresi (35), 13.ayeti örnek göstermek istiyoruz. Hemen öncesinde modern fizikçilerin belirsizlik ilkesini neden göstererek, Tanrı'nın everene müdahale

edemeyeceğini, evreni tasarlayamayacağını ve geleceği bilemeyeceğini ifade etmelerine örnek olarak Stephen Hawking'in şu sözlerini örnek vermek istiyoruz:

*“Parçacığın Tanrının bildiği, ancak bizden gizlenen bir konu ve hıza sahip olduğunu bile varsayamayız. Böyle “Gizli değişkenli” kuramlar gözlemle uyum göstermeyen sonuçlar öngörür. Tanrı bile, belirsizlik ilkesi ile kısıtlanmıştır ve konum ile hızı bilemez; sadece dalga fonksiyonunu bilebilir.”*⁸⁷

Buna karşın Fatır suresi 13. Ayette şu anlatım dikkat çekmektedir:

“Allah, geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar. Güneş'i ve Ay'ı buyruk altına almıştır. Herbiri belirlenen bir süreye kadar akıp gidiyor. İşte Rabbiniz Allah bu; mülk ve yönetim O'nundur. Onun berisinden yakardıklarınız ise bir çekirdek zarına/kabuğuna bile hükmedemezler.”

Bu ayet 11. 12. Ve 14. Ayetler tarafından desteklenmektedir. Ayrıca bu konuyla ilgili Kur'an'dan başka bir ayet de örnek gösterilebilmektedir. Ayette o zamandaki insanlara cansız putlara tapınmanın gereksizliği anlatılmakta ve hiçbir şeye etkisi olmayan cansız putların bir çekirdek kabuğuna bile hükmedemeyeceği söylenmektedir. Ancak ayet bugün bilimsel bilgi ışığında tekrar yorumlandığında diğer resim hemen ön plana çıkmaktadır. Ayette öncelikle güneşin ve ayın yörüngelerinden bahsedilmiş Allah'ın onlara hükmettiği bildirilmiş daha sonra çekirdek kabuğu örnek verilmiştir. Çekirdek kabuğu ya da zarı olarak adlandırılan şey fizikte ve kimyada elektronların yörüngelerini temsil etmektedir. Fizik ve kimyada da bu yörüngeler kabuklar olarak adlandırılmaktadır. İçin daha da ilginç bu yörüngelere yani elektronun hareketine ilişkin Heisenberg Belirsizlik İlkesi⁸⁸ olarak adlandırılan bir ilke vardır ve bu ilke elektronların kabuklardaki hareketlerini kontrol edemeyeceğimizi kesin sınırlarla ifade etmektedir. Ayette eski zamanlardaki vurgu Allah'ın Güneş'e ve Ay'a boyun eğdirmesi üzerineyken yeni yorumda vurgu putlaştırılanların, ilahlaştırılanların bir çekirdeğin kabuğuna bile hükmedememesi üzerine yapılmıştır. Allah bu ayette (bize göre) bilimi din yerine koymaya çalışanlara, bilimi ilahlaştırmaya çalışanlara açıkça cevap vermektedir. Hem de evrenin Belirsizlik İlkesi nedeniyle Tanrı tarafından tasarlanamayacağı iddialarına insana haddini bildirerek yanıt vermektedir.⁸⁹

⁸⁷ Stephen Hawking, Ceviz Kabuğundaki Evren, sayfa 107.

⁸⁸ Eyvind H. Wichmann, Kuantum Fiziği-Berkeley Fizik Dersleri-Cilt-4, çev. Tahsin Nuri Durlu, Yalçın Elrman, Bilim Yayınları, Ankara, sayfa 293-298.

⁸⁹ Modern fizikçiler bu ilkeye dayanarak Tanrı'nın evreni yarattıktan sonra ona müdahalesinin ve onu tasarlamasının mümkün olmadığını ileri sürmektedirler.

SONUÇ

Şunu mutlaka belirtmeliyiz ki yukarıda yapılan yorumlar nihayetinde bize ait olan yorumlardır. İleri zamanlarda bu yorumlara karşı gelececek bilimsel bulgular elde edilmesi Kur'an-ı Kerim'in bilim ile çeliştiğini göstermez bizim bu ayetleri yanlış yorumladığımızı gösterir. Müteşabih ayetler Kur'an'ın canlı gibi algılanmasına sebep olmaktadır çünkü mucizevi şekilde ayetlerin anlamları yenileniyor gibi görünmektedir. Biz bu ayetlerin yaratıcı tarafından tasarlanmış bilişsel psikolojik sanat eserleri olduğunu düşünmekteyiz. Bu ayetler içlerinde geçen kelimelerden daha fazla kavram içermektedirler. Bu yüzden bu ayetler bizce Gestal Şekil-Zemin örüntülerine benzemektedir. Bu şekilde Kur'an'da,

- 1- Bir ayette birden çok örnek verilebilmekte,⁹⁰
- 2- İleriki çağlarla canlı bir bağlantı kurulabilmekte,
- 3- İnsanları aktif algılamaya sevk etmekte, evrensel yasalar ve ilahi düzen hakkında düşünmeye zorlamaktadır.
- 4- Ayrıca bilenle bilmeyen, inananla inanmayan bu şekilde ayrılmaktadır.

Zümer Suresi (39), 23

“Allah, sözün/hadisın en güzelini, birbirine benzer iç içe ikili manalar ifade eden bir kitap halinde indirmiştir. Rablerinden korkanların ondan derileri ürperir sonra da hem derileri hem de kalpleri, Allah'ın zikri/Kur'an'ı karşısında yumuşar. Bu, Allah'ın kılavuzudur ki onunla dilediğini/dileyeni hidayete erdirir. Allah'ın saptıracağına gelince ona kılavuzluk edecek yoktur.”

Zümer Suresi(39), 9 “Böyle bir kimse mi Allah katında makbuldür, yoksa gece vakitlerinde, secde halinde ve ayakta, ahiretten korkarak ve Rabbinin rahmetini umarak itaat ve kulluk eden mi? De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.”

Kehf (18), 54 “Andolsun, biz bu Kur'an'da insanlar için her türlü misali değişik şekillerde açıkladık. Fakat insan tartışmaya her şeyden daha çok düşkündür.”⁹¹

Zümer (39), 27“Andolsun, öğüt alsınlar diye biz bu Kur'an'da insanlar için her türlü misali verdik.”

En'âm Suresi (6), 126 “Bu, Rabbinin dosdoğru yoludur. Şüphesiz düşünüp öğüt alacak bir toplum için âyetleri ayrı ayrı açıkladık.”

İbrâhîm Suresi (14), 52 “Bu Kur'an; kendisiyle uyarılsınlar, Allah'ın ancak tek ilah olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara bir bildiridir.”

⁹⁰ Bu tarz ayetleri ziplenmiş dosyalar gibi düşünebiliriz.

⁹¹ 24.02.2013, <http://kuran.diyaret.gov.tr/Kuran.aspx#18:54>

Ankebüt (29) 43 “İşte bu temsilleri biz insanlar için getiriyoruz. Onları ancak bilginler düşünüp anlarlar.”

Gibi ayetlerin bu düşünceyi desteklediğini ve bu yüzden, zamanı geldiğinde ayette verilen diğer anlamları farketmek için insana sürekli düşünmeyi öğütlediğini sanıyoruz.

KAYNAKÇA

- Taşcı, Özcan, v.dğr., Kelam El Kitabı, Grafiker Yayınları, 2012
- Baç, Murat, Epistemoloji, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012
- Smith, Edward E., v.dğr. Psikolojiye Giriş, Arkadaş Yayınevi, 2012
- Kayaoğlu, Aysel ve Yavuz Tuna, Psikolojiye Giriş, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2011
- Segultz, Duane P. ve Sydney Ellen Schutz, Modern Psikoloji Tarihi, Kaknüs Yayınları, 2002
- Marshall, Ian ve Danah Zohar, Kim Korkar Schrödingerin Kedisinden, Paradigma Yayıncılık, 2006
- Acar, Nilüfer Voltan, Gestalt Terapi Ne Kadar Farkındayız?, Nobel Yayıncılık, 2012
- Morgan, Cifford T., Psikolojiye Giriş, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, 1999
- Aronson, Elliot ve Timothy D. Wilson, Robin M. Akert, Sosyal Psikoloji, Kaknüs Yayınları, 2012
- Robinson, Michael Rowan, Yıldızların Altında-Evrenimiz İçin Bir Kılavuz, Tübitak Yayınları, 2005
- Hawking, Stephen, Ceviz Kabuğundaki Evren, Alfa Yayınları, 2002
- Celal Yeniçeri,Uzay ve Varlık Ayetleri Tefsiri, Erkam Yayınları, İstanbul 2006
- Kur'an Araştırmaları Grubu, Kur'an Hiç Tükenmeyen Mucize, İstanbul Yayınevi, 2009
- Yalçın, Cengiz, Evren ve Yaratılış, Arkadaş Yayınevi, 2008
- Davies, Paul, Son Üç Dakika, Varlık Yayınları, 1999
- Bilim ve Teknik Dergisi, Mayıs 2007
- Goldstein, E. Bruce, Bilişsel Psikoloji, Kaknüs Yayınları, 2013.
- Bilim ve Teknik Dergisi, Ocak 2013
- <http://kuran.diyaret.gov.tr/Kuran.aspx#>
- Şeker, Mehmet Emin, “Kur'an'da Heisenberg Belirsizlik İlkesi: Fatır Suresi (35) 13. Ayetin Anlattıkları”, Kelam Araştırmaları Dergisi, 11:1 (2013)
- Eyvind H. Wichmann, Kuantum Fiziği-Berkeley Fizik Dersleri-Cilt-4,(Ankara: Bilim Yayınları)